

บทที่ 5

สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การนำเสนอผลการวิจัยในบทที่ 5 นี้ ผู้วิจัยจะแบ่งหัวข้อการนำเสนอออกเป็น 4 หัวข้อใหญ่ๆ ดังต่อไปนี้

1. วัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. สรุปผล
3. อภิปรายผล
4. ข้อเสนอแนะ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

การวิจัยเรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยแห่งใหม่ในเขตจังหวัดจันทบุรี มีวัตถุประสงค์ในการศึกษา คือ

1. เพื่อศึกษาเครือข่ายทางเศรษฐกิจและการเมืองในตลาดการค้าลำไยของอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี
2. เพื่อศึกษาแนวทางแก้ไขปัญหาดตลาดการค้าลำไย ในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี ให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น

สรุปผล

จากการศึกษาพบข้อค้นพบข้อที่ 1 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 สามารถสรุปได้ว่า ในตลาดการค้าลำไยที่อำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีรูปแบบเครือข่ายที่สำคัญ 4 รูปแบบ ดังนี้

รูปแบบที่ 1 เครือข่ายระหว่างนายทุนขยายปัจจัยการผลิตกับเกษตรกรรายย่อย

รูปแบบที่ 2 เครือข่ายระหว่างเกษตรกรรายย่อยกับพ่อค้าคนกลาง

รูปแบบที่ 3 เครือข่ายระหว่างพ่อค้าส่งออกกับพ่อค้าคนกลาง

รูปแบบที่ 4 เครือข่ายระหว่างนายหน้ากับพ่อค้าคนจีน

รูปแบบที่ 1 เครือข่ายระหว่างนายทุนขยายปัจจัยการผลิตกับเกษตรกรรายย่อย

เครือข่ายระหว่างนายทุนขยายปัจจัยการผลิตกับเกษตรกรรายย่อยในตลาดการค้าลำไยอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เกิดจากกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ กลุ่มนายทุนขยายปัจจัยการผลิตกับเกษตรกรรายย่อย เกษตรกรรายย่อยมีความสัมพันธ์เชิงเครือข่ายกับนายทุนขยายปัจจัยการผลิต เนื่องจากกระบวนการผลิตลำไยจำเป็นต้องใช้ปุ๋ยเคมี ใช้ยากำจัดศัตรู แมลงและเชื้อราบางประเภท

รวมทั้งสารราดที่ทำให้ลำไยติดลูกนอกฤดู ส่วนนายทุนขายปัจจัยการผลิตก็ต้องอาศัยหรือพึ่งพาเกษตรกรรายย่อยผู้ปลูกลำไยเช่นเดียวกัน กล่าวคือ ทางผู้จัดจำหน่ายต้องการสร้างตลาดการขายให้กับกลุ่มเกษตรกร เพื่อจะได้มีรายได้จากการที่เกษตรกรใช้ปุ๋ย ใช้ยาต่างๆ นายทุนขายปัจจัยการผลิตนั้นมีคู่แข่งมากมาย ดังนั้นในสถานการณ์ของตลาดแข่งขันนายทุนจึงจำเป็นที่จะต้องพึ่งพาเกษตรกรรายย่อย โดยการนำเอาปุ๋ยยามาให้ใช้ก่อนจนกระทั่งเกษตรกรเก็บเกี่ยวผลผลิตเสร็จค่อยนำเงินมาจ่าย ซึ่งเกษตรกรบางรายนั้นไม่มีทุนที่ซื้อปุ๋ยยา ก็ต้องเอามาใช้ก่อน เป็นการหาลูกค้าไปในตัว ให้กับนายทุนขายปัจจัยการผลิต ซึ่งสามารถทำให้นายทุนขายปัจจัยการผลิตลดคู่แข่งลงได้ นายทุนขายปัจจัยการผลิตบางรายนำปุ๋ยยามาให้ทดลองใช้ก่อนโดยไม่คิดเงิน เพื่อหาลูกค้าให้กับตนเอง จะเห็นได้ว่าทั้งสองฝ่ายนั้นยังต้องพึ่งพาอาศัยกัน

รูปแบบที่ 2 เครือข่ายระหว่างเกษตรกรรายย่อยกับพ่อค้าคนกลาง

เกษตรกรรายย่อยของการปลูกลำไยนอกฤดูในอำเภอโป่งน้ำร้อนในปัจจุบัน มีช่องทางการเชื่อมร้อยเครือข่ายกับพ่อค้าคนกลางที่มาซื้อลำไยได้ 4 กลุ่ม คือ พ่อค้าคนกลางในพื้นที่ พ่อค้าคนกลางจากภาคเหนือ พ่อค้าส่งออก และนายหน้า ดังนั้นในการเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างเกษตรกรกับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่ พ่อค้าคนกลางจากภาคเหนือ พ่อค้าส่งออกและนายหน้า พ่อค้าคนกลางในพื้นที่นั้นเป็นคนไปรับซื้อโดยตรงกับเกษตรกร ซึ่งจะนำมาขายให้กับพ่อค้าส่งออกอีกที เช่นเดียวกับพ่อค้าคนกลางจากภาคเหนือที่มารับซื้อกับเกษตรกรโดยตรงเหมือนกันกับพ่อค้าในพื้นที่และนำสินค้าไปขายต่อให้กับพ่อค้าส่งออก พ่อค้าคนกลางในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางจากภาคเหนือจะได้เปรียบในเรื่องความชำนาญในพื้นที่มากกว่าพ่อค้าส่งออก พ่อค้าส่งออกนั้นก็จะต้องอาศัยนายหน้าช่วยหาสินค้าให้ เนื่องจากพ่อค้าส่งออกนั้นจะต้องได้สินค้าตามที่กำหนดเพื่อที่จะส่งออก จึงจำเป็นต้องรับซื้อสินค้าจากพ่อค้าคนกลางในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางจากภาคเหนือ ในราคาที่สูงกว่า 1 - 2 บาท

รูปแบบที่ 3 เครือข่ายระหว่างพ่อค้าส่งออกกับพ่อค้าคนกลาง

การเชื่อมร้อยเครือข่ายระหว่างพ่อค้าส่งออกกับพ่อค้าคนกลาง เกิดการพึ่งพากันระหว่างกลุ่มคนสองกลุ่ม คือ พ่อค้าส่งออก กับพ่อค้าคนกลางในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางภาคเหนือ ซึ่งพ่อค้าคนกลางในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางภาคเหนือ เป็นพ่อค้าที่ไม่ได้ทำการส่งออกโดยตรงและไม่มีตลาดต่างประเทศเป็นของตนเอง ดังนั้นการกระจายสินค้าจึงต้องผ่านพ่อค้าส่งออกอีกทอดหนึ่งเพื่อจำหน่ายไปยังตลาดต่างประเทศ ส่วนพ่อค้าส่งออก ซึ่งเป็นกลุ่มคนที่ทำการติดต่อซื้อขายกับตลาดต่างประเทศ โดยเฉพาะประเทศจีน และมีฐานลูกค้าต่างประเทศเป็นของตนเอง ก็มีความจำเป็นที่ต้องหาผลผลิตให้เพียงพอกับจำนวนยอดสั่งซื้อจากต่างประเทศ โดยส่วนหนึ่งจะทำการติดต่อรับซื้อ

ผลผลิตจากเกษตรกร และอีกส่วนหนึ่งจะรับซื้อจากกลุ่มพ่อค้าคนกลางในพื้นที่และพ่อค้าคนกลางจากภาคเหนือ เพื่อทำการส่งออกให้กับพ่อค้าจีนอีกทอดหนึ่ง

รูปแบบที่ 4 เครือข่ายระหว่างนายหน้ากับพ่อค้าคนจีน

กลุ่มพ่อค้าคนจีนที่ต้องการหาผลผลิตไปขายยังประเทศจีน แต่ไม่สามารถเข้าถึงเกษตรกรได้ และไม่เคยชินกับพื้นที่ รวมทั้งเรื่องการต่อรองราคาที่ต้องเจรจาเป็นภาษาไทย จึงต้องอาศัยนายหน้าที่เป็นคนไทย ซึ่งอาจจะเป็นคนในพื้นที่หรือเป็นคนที่คุณเคยกับเกษตรกรพาเข้าไปเจรจาซื้อขาย

ในความสัมพันธ์ระหว่างรูปแบบเครือข่ายทั้ง 4 รูปแบบนั้น จะพบว่า มีการจัดสรรผลประโยชน์จากตลาดการค้าลำไย พบความไม่เป็นธรรมระหว่างกลุ่มต่างๆ ในตลาดลำไย ดังนี้

เกษตรกรรายย่อย คือ ชาวสวนลำไย ในการลงทุนการผลิตลำไยต่อต้น โดยในครั้งแรกจะต้องลงทุนต้นกล้าลำไย ซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายอยู่ที่ 30 บาท หลังจากนั้นประมาณสามปี จึงลงทุนอีกครั้งในการที่จะให้ผลผลิตซึ่งจะมีค่าใช้จ่ายอยู่ราวๆ 100 บาทต่อต้น (ในกรณีต้นลำไยที่มีอายุ 3 - 10 ปี) และ 150 - 200 บาทต่อต้น (ในกรณีที่ต้นลำไยมีอายุ 10 - 20 ปี) ต้นลำไยที่มีอายุมากย่อมจะมีต้นทุนในการผลิตสูง เนื่องจากต้องมีการตัดแต่งกิ่งเป็นจำนวนมาก ส่วนผลผลิตต่อต้น หากเป็นต้นขนาด 3 - 10 ปี จะให้ผลผลิตต่อต้นอยู่ที่ 200 กิโลกรัม ต้นขนาด 10 - 20 ปี จะให้ผลผลิตอยู่ที่ 500 กิโลกรัมต่อต้น ซึ่งเกษตรกรจะได้กำไรต่อต้น โดยยังไม่คิดค่าแรงในการดูแลลำไยของตัวเกษตรกรประมาณ 7,500 - 18,800 บาทต่อต้น

นายทุนด้านปัจจัยการผลิต/สิ่ง โดยนายทุนกลุ่มนี้จะทำหน้าที่เป็นนายทุนให้เกษตรกรให้เกษตรกรกู้ยืมเงิน เกษตรกรสามารถมาสำรองปุ๋ย ยาต่างๆ ไปใช้ก่อนได้ โดยไม่คิดดอกเบี้ย แต่มีข้อแม้ว่าเกษตรกรต้องนำผลผลิตมาขายให้กับตนเท่านั้น จะเป็นการตกลงด้วยวาจา โดยไม่มีการเซ็นสัญญา และราคาที่รับซื้อนั้นก็จะมีราคาต่ำกว่าราคาทั่วไป โดยนายทุนด้านปัจจัยการผลิตจะเป็นผู้กำหนดราคาฝ่ายเดียว เช่น นาย ก เป็นเกษตรกรลำไยในหมู่บ้านแห่งหนึ่ง เมื่อถึงฤดูผลผลิตลำไยไม่มีทุนสำรองในการที่จะไปซื้อปุ๋ยและสารราด จึงเข้าไปติดต่อล้างเพื่อขอยืมสารราด และปุ๋ยมาผลิตลำไยในสวนของตน เมื่อถึงฤดูการเก็บเกี่ยว นาย ก ต้องนำลำไยของตนมาขายให้กับล้างที่ตนไปขอยืมปุ๋ยและสารราดมา โดยระหว่างการปลูกล้างนั้นทางล้างจะส่งคนมาคอยติดตามผลผลิตเป็นระยะๆ โดยบางรายก็จะส่งออกเอง บางรายก็จะนำไปขายให้กับผู้ส่งออกอีกทอดหนึ่ง การทำลักษณะนี้นายทุนด้านปัจจัยการผลิตจะได้ส่วนต่างจากราคาที่รับซื้อจากเกษตรกรโดยตรงกับราคาตลาด ส่วนเกษตรกรจะถูกกดราคา

ผู้ส่งออกโดยตรง/พ่อค้าคนกลาง หรือที่ชาวบ้านเรียกว่าล้าง จะทำหน้าที่เก็บรวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรและส่งออกไปยังประเทศจีนหรืออินโดนีเซีย โดยจะมีการติดต่อซื้อขายกับเกษตรกรล่วงหน้าตั้งแต่ยังไม่ราดสาร กล่าวคือ ทางผู้ส่งออกจะส่งคนมาดูลักษณะลำต้นและใบ

จะเป็นการคาดคะเนล่วงหน้าว่าลักษณะใบที่ดีจะสามารถทำให้ได้ผลผลิตเป็นจำนวนมาก และมีการเซ็นสัญญากันเป็นลายลักษณ์อักษรที่แน่นอน จะไม่นิยมใช้การตกลงด้วยวาจา อัตราการซื้อขายจะเป็นลักษณะรับซื้อราคาเดียว โดยจะให้ราคารวมของลำไย ถ้าเป็นลำไยขนาดใหญ่หรือเบอร์หนึ่งจนถึงเบอร์สี่ จะได้ราคาประมาณที่ 38 บาทต่อหนึ่งกิโลกรัม (ราคาในปี 2556) ส่วนลำไยที่ไม่ได้ขนาด (ลำไยร่วงหิน) หรือเรียกว่า ลำไยตกละไค้ จะให้ราคาที่ 3 บาท ต่อหนึ่งกิโลกรัม ผู้ส่งออกจะได้ส่วนต่างจากการนำลำไยไปคัดแยกขนาดเพื่อส่งออกอีกทีหนึ่ง

ผู้รับซื้อที่ไม่ได้ทำการส่งออกโดยตรงจะทำหน้าที่รวบรวมผลผลิตจากเกษตรกรและนำไปส่งให้ผู้ส่งออกอีกทีหนึ่ง ในการซื้อขายนั้นผู้รับซื้อจะมาติดต่อกับเกษตรกรโดยจะมีการเซ็นสัญญาซื้อขายกันล่วงหน้าตั้งแต่ยังไม่ราคาสารเหมือนกับผู้ส่งออกโดยตรง ราคาการซื้อขายนั้นก็ให้ราคาเท่ากับผู้ส่งออกโดยตรง บางครั้งอาจจะให้ราคาที่สูงกว่า แต่มีข้อแม้ว่าผู้รับซื้อนั้นจะเข้ามาตัดแต่งกิ่งของต้นลำไย หากต้นใดที่ติดลูกตก ทางผู้รับซื้อจะพยายามตัดแต่งกิ่งเหล่านั้นออกไม่ให้ตก เนื่องจากต้องการให้ลูกลำไยมีขนาดใหญ่ เพื่อที่เวลาตนเองไปขายต่อจะได้กำไรอีกทอดหนึ่ง หากในการเก็บผลผลิตแต่ละครั้งแต่ละแปลง หากมีลำไยเบอร์ 4 มาก ผู้รับซื้อจะไม่ค่อยได้กำไร แต่การทำเช่นนี้ทำให้รายได้ของเกษตรกรลดลง เนื่องจากปริมาณผลผลิตก็จะลดลงตามจำนวนการแต่งกิ่งของผู้รับซื้อ โดยในการแต่งกิ่งนี้ทางเกษตรกรไม่สามารถกำหนดได้ว่าควรแต่งระดับไหน เพราะในสัญญาจะมีระบุไว้ว่า สามารถตัดแต่งกิ่งได้โดยเกษตรกรเป็นผู้เสียค่าใช้จ่ายในการแต่งกิ่งเองทั้งหมด เมื่อผู้รับซื้อ รับซื้อผลผลิตมาจากเกษตรกรจะนำมาคัดขนาดเพื่อส่งขายให้กับผู้ส่งออกอีกครั้งหนึ่ง บางครั้งเมื่อถึงเวลาซื้อขายจริง ผู้รับซื้อกลุ่มนี้จะใช้กลยุทธ์ในการเปลี่ยนขนาดลำไยให้มีขนาดเบอร์ที่เล็กลง

จากการศึกษาพบข้อค้นพบข้อที่ 2 ตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 สามารถสรุปได้ว่า ในการที่สร้างความเป็นธรรมในตลาดการค้าลำไย อำเภอโป่งน้ำร้อน มากขึ้นนั้น จำเป็นจะต้องอาศัยกลไกของชุมชนกลไกของรัฐ และกลไกของตลาดดังนี้

แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกลไกของชุมชน จำเป็นจะต้องมีการขับเคลื่อนแนวทางและมาตรการที่สำคัญ ดังนี้

1. ส่งเสริมการรวมกลุ่มระหว่างของเกษตรกรรายย่อยชาวสวนลำไย โดยอาศัยแนวคิดสหกรณ์ เพื่อให้กลุ่มเกษตรกรดังกล่าวมีอำนาจต่อรองราคาซื้อขายกับพ่อค้าคนกลาง อันจะนำมาซึ่งผลประโยชน์ที่เป็นธรรมมากขึ้น
2. รวบรวมผลผลิตลำไยที่ไม่ได้ขนาดมาตรฐานและขายได้ราคาต่ำ โดยนำมาแปรรูปยกระดับผลิตภัณฑ์ เพื่อเพิ่มมูลค่าให้กับสินค้า

3. ใช้กลไกของกลุ่มปรับปรุงคุณภาพลำไยที่มีอยู่ในปัจจุบัน ให้เข้ามาปรับปรุงคุณภาพผลผลิตลำไยของเกษตรกรรายย่อย โดยการคัดกรองผลผลิตลำไยให้มีมาตรฐานเหมือนกัน

แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกลไกของรัฐ เพื่อเป็นการแก้ไขปัญหาตลาดการค้าลำไยให้มีความเป็นธรรมมากขึ้น จึงจำเป็นต้องอาศัยแนวทางในการแก้ไขโดยอาศัยกลไกของระบบราชการดังกล่าว เช่น

1. ให้รัฐบาลเปิดตลาดส่งออกกลุ่มใหม่ นอกเหนือจากประเทศจีน
2. หน่วยงานรัฐควรสนับสนุนการกระจายผลผลิตออกนอกแหล่งผลิต
3. การจัดการปัญหา คุณภาพของผลผลิต และการคัดขนาด
4. การจัดตั้งตลาดกลาง
5. การสร้างความยั่งยืนของตลาดการค้าลำไยในประเทศจีน

แนวทางการแก้ไขปัญหาโดยอาศัยกลไกตลาด การปรับปรุงด้านอุปสงค์ การปรับปรุงด้านอุปทาน การพัฒนาด้านอุปสงค์และการสร้างเงื่อนไขให้เกิดการแข่งขันที่เป็นธรรม ดังที่ผู้วิจัยมีข้อเสนอ ดังนี้

1. การปรับปรุงอุปสงค์ คือ การควบคุมผลผลิตลำไยให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดทั้งในและต่างประเทศ
2. กระตุ้นให้เกิดการบริโภคลำไยภายในประเทศมากขึ้น รวมทั้งเพิ่มมูลค่าผลผลิตด้วยการส่งเสริม สนับสนุนการแปรรูปผลิตภัณฑ์ใหม่ๆ จากลำไย และรณรงค์ประชาสัมพันธ์คุณค่าและคุณประโยชน์ของการบริโภคลำไย
3. การสร้างเงื่อนไขการแข่งขันที่เป็นธรรมโดยไม่ให้เกิดลักษณะที่เรียกว่า ปลาใหญ่กินปลาเล็ก ยกกระตือรือร้นความรู้ สนับสนุนโลจิสติกส์ในการกระจายผลผลิตออกจากแหล่งผลิตช่วงลำไยระจุกตัว พร้อมทั้งพัฒนาระบบฐานข้อมูลสารสนเทศด้านการผลิต การตลาด การแปรรูป และการส่งออก

อภิปรายผล

จากผลการศึกษา เรื่องเศรษฐศาสตร์การเมืองว่าด้วยการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยแห่งใหม่ในเขตจังหวัดจันทบุรี พบว่าผลการศึกษาสอดคล้องกับแนวคิดเครือข่าย บนฐานทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองแนวทฤษฎีมาร์กซ์ที่ดั้งเดิม ที่ว่าด้วยปัญหาชาวนาในฐานะที่เกษตรกรรายย่อยชาวสวนลำไยเป็นส่วนหนึ่งของชนชั้นดังกล่าว

แนวคิดมาร์กซ์ที่คลาสสิกว่าด้วยปัญหาชาวนาของมาร์กซ์และเลนิน มองถึงการขยายตัวของทุนนิยมกับการเบียดขับเกษตรกรรายย่อย มีความเห็นว่าการผลิตขนาดเล็กโดยใช้แรงงาน

ภายในครอบครัวของเกษตรกรเป็นระบบการผลิตที่ไร้ประสิทธิภาพ เมื่อเทียบกับการผลิตแบบสวนขนาดใหญ่ ซึ่งใช้แรงงานรับจ้างและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างการผลิตสองแบบท่ามกลางการขยายตัวของความสัมพันธ์เชิงสินค้า ทั้งในระดับกว้างและระดับเล็กจะก่อให้เกิดการเบียดขับเกษตรกรรายย่อยออกจากเงื่อนไขแห่งแรงงานหรือปัจจัยการผลิต และกลายเป็นแรงงานรับจ้างในที่สุด ในทัศนะของมาร์กซ์จะให้ความสำคัญกับแนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้นที่มีกระบวนการแยกผู้ผลิตโดยตรงจากการครอบครองเงื่อนไขแห่งแรงงาน หรือปัจจัยการผลิตของตัวเอง โดยเปลี่ยนปัจจัยยังชีพและปัจจัยการผลิตให้กลายเป็นทุน และเปลี่ยนผู้ผลิตโดยตรงเป็นแรงงานรับจ้าง กระบวนการนี้ยังผลิตซ้ำแบบขยายการแยกขาดดังกล่าวให้มีขอบเขตกว้างขวางออกไปมากขึ้นเรื่อยๆ การสะสมทุนเบื้องต้นสำหรับมาร์กซ์มิได้เป็นการศึกษาการเปลี่ยนแปลงในภาคเกษตรกรรมโดยตัวมันเอง แต่เป็นการทำความเข้าใจต่อบทบาทของเกษตรกรรายย่อยในการวางรากฐานให้กับการเติบโตของวิธีการผลิตแบบทุนนิยม ตามทัศนะของมาร์กซ์ การปฏิวัติในภาคเกษตรกรรมช่วงศตวรรษที่ 16 นั้น เป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรมในเมือง เพราะเป็นก้าวแรกของการสร้างตลาดภายในให้กับทุนอุตสาหกรรม เมื่อผู้ผลิตโดยตรงที่ถูกแยกขาดออกจากปัจจัยการผลิตต้องกลายเป็นองค์ประกอบทางวัตถุของทุนแปรผันขณะเดียวกันผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นวัตถุดิบของการผลิตภาคอุตสาหกรรมก็ต้องกลายมาเป็นองค์ประกอบทางวัตถุของทุนคงที่ นอกจากนี้การทำลายหัตถกรรมภายในครัวเรือนและการทำสวนขนาดใหญ่โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างเป็นการสร้างตลาดภายในให้กับทุนอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ด้วยพื้นฐานของการแยกหัตถกรรมออกจากเกษตรกรรมภายในครัวเรือน และแยกขาดผู้ผลิตโดยตรงออกจากปัจจัยการผลิต ทำให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง

คาร์ล มาร์กซ์ ได้กล่าวถึงตำแหน่งและบทบาทของชาวนาและเกษตรกรรายย่อยที่มีต่อการขยายตัวของระบบทุนนิยม ได้แก่ แนวคิดการสะสมทุนเบื้องต้น หมายถึง กระบวนการแยกผู้ผลิตโดยตรงจากการครอบครองเงื่อนไขแห่งแรงงานหรือปัจจัยการผลิตของตนเอง โดยเปลี่ยนปัจจัยยังชีพและปัจจัยการผลิตให้กลายเป็นทุน และเปลี่ยนผู้ผลิตโดยตรงเป็นแรงงานรับจ้าง การแยกผู้ผลิตในภาคเกษตรกรรมหรือชาวนา ชาวสวนออกจากที่ดินถือว่าเป็นรากฐานของกระบวนการนี้ทั้งหมด สถานะทางทฤษฎีเป็นการทำความเข้าใจในการวางรากฐานให้กับการเติบโตของวิธีการผลิตแบบทุนนิยม ตามทัศนะของมาร์กซ์ ซึ่งก้าวแรกของการสร้างตลาดภายในให้กับทุนอุตสาหกรรม เมื่อผู้ผลิตโดยตรงที่ถูกแยกขาดออกจากปัจจัยการผลิตต้องกลายเป็นองค์ประกอบทางวัตถุของทุนแปรผัน ขณะเดียวกันผลผลิตทางการเกษตร ซึ่งเป็นวัตถุดิบของการผลิตภาคอุตสาหกรรมต้องกลายมาเป็นองค์ประกอบทางวัตถุของทุนคงที่ นอกจากนี้ การทำลายหัตถกรรมภายในครัวเรือน และการทำไร่ขนาดใหญ่โดยใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ต่างเป็นการสร้างตลาดภายใน

ให้กับทุนอุตสาหกรรมทั้งสิ้น ด้วยพื้นฐานของการแยกกิจกรรมออกจากเกษตรกรรมภายในครัวเรือน และแยกขาดผู้ผลิตโดยตรงออกจากปัจจัยการผลิต ทำให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมขยายตัวออกไปอย่างกว้างขวาง

จากการศึกษายังสามารถค้นพบว่าปัจจัยทางการเมือง ไม่มีอิทธิพล ผลต่อการเกิดเครือข่ายตลาดการค้าลำไยของอำเภอโป่งน้ำร้อน แต่เกิดจากปัจจัยทางเศรษฐกิจ กล่าวคือ หลังจากที่มินวัตกรรมการทำให้ลำไยออกผลผลิตนอกฤดูได้ จึงทำให้เกษตรกรรายย่อยหันมาปลูกลำไยในเขตอำเภอโป่งน้ำร้อนมากขึ้น ผลผลิตจึงเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก กลุ่มนายทุนจึงเล็งเห็นประโยชน์และผลกำไรที่จะเกิดขึ้น จึงมีการจัดตั้งบริษัท/ ล้ง/ ตัวแทนผู้จำหน่าย โดยทำหน้าที่ไปปรับซื้อสินค้าจากเกษตรกรรายย่อยในพื้นที่อำเภอโป่งน้ำร้อน เพื่อมานำเข้าสู่กระบวนการจัดจำหน่ายไปยังต่างประเทศ ซึ่งในกระบวนการดังกล่าวทำให้เกษตรกรรายย่อยต้องเสียผลประโยชน์ แต่เนื่องจากเกษตรกรรายย่อยจำเป็นต้องพึ่งพิงกลุ่มทุนเพื่อการจำหน่ายสินค้า จึงไม่กล้ามีเกษตรกรรายย่อยลุกขึ้นมาต่อรองกับชนชั้นนายทุน แค่เพียงเหตุผลที่ว่า จะหาที่จัดจำหน่ายมิได้ หรืออีกเหตุผลหนึ่งที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ของตัวเกษตรกรเอง อีกทั้งยังถูกกดขี่ความไม่เป็นธรรมของราคาผลผลิต

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

จากข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษา ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีข้อเสนอแนะที่เป็นนัยยะในเชิงนโยบาย ในการสร้างความเป็นธรรมของตลาดการค้าลำไย ในอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี มีประเด็นดังต่อไปนี้

1. จากการศึกษาความไม่เป็นธรรมในตลาดการค้าลำไย พบว่าความไม่เป็นธรรมในตลาดการค้าลำไยมีสาเหตุหลักมาจากกระบวนการโกง เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าผู้ที่มีบทบาทในกระบวนการโกงที่สำคัญ คือ “ผู้จัดการล้ง” ซึ่งหมายถึง คนกลางระหว่างผู้ผลิตกับนายทุนที่เป็นพ่อค้าคนกลางหรือล้งโดยตรง ดังนั้นในการสร้างความเป็นธรรมในตลาดลำไยจึงควรมีการจัดตั้งให้มีตลาดกลาง หรือตลาดทางเลือก โดยให้มีคณะกรรมการจาก 3 ภาคส่วน กล่าวคือ ในส่วนของประชาชนที่เป็นเกษตรกรรายย่อยสวนลำไย (ชุมชน) ภาคธุรกิจหรือภาคเอกชน และภาคส่วนของรัฐ เพื่อเพิ่มโอกาสให้เกษตรกรรายย่อยสามารถเข้าถึงตลาดได้

2. ในการสร้างความเป็นธรรมในตลาดการค้าลำไยของอำเภอโป่งน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี นอกจากมีตลาดกลางหรือตลาดทางเลือกข้างต้น ซึ่งเป็นบทบาทของภาครัฐก็ควรส่งเสริมความเข้มแข็งให้กับกลุ่มเกษตรกรรายย่อยผู้ผลิตลำไย โดยการจัดตั้งสหกรณ์ลำไย โดยอาศัยกลไกของชุมชน (เกษตรกรรายย่อย) ควบคู่ไปกับท้องถิ่น ในการควบคุมราคากลางของลำไย

3. นอกจากการใช้ปัจจัยทางสังคมที่กล่าวมาสองข้อข้างต้นแล้ว การสร้างความเป็นธรรมในตลาดการค้าลำไยยังสามารถใช้ปัจจัยทางเทคโนโลยี คือ การสนับสนุนการสร้างนวัตกรรมที่ช่วยลดต้นทุนการผลิต และส่งเสริมให้เกษตรกรรายย่อยพึ่งพิงปัจจัยการผลิตจากตนเองให้ได้มากที่สุด อาทิเช่น การใช้นวัตกรรมของเกษตรกรอินทรีย์ผสมผสานกับการทำเกษตรเคมี

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องเศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยแห่งใหม่ในเขตจังหวัดจันทบุรี เป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. จากที่ได้ทำการศึกษาเรื่องเศรษฐกิจการเมืองว่าด้วยการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยแห่งใหม่ในเขตจังหวัดจันทบุรี พบว่าในการทำวิจัยครั้งต่อไปควรทำศึกษาการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยในอำเภอสอยดาวร่วมด้วย เพื่อหาปัจจัยแวดล้อมที่ส่งผลให้ตลาดการค้าลำไยขยายตัวทั่วภูมิภาค
2. เนื่องการศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาแนวคุณภาพเชิงเศรษฐกิจ ซึ่งจะเน้นการเจาะลึกถึงการขยายตัวและความเป็นธรรมของตลาดการค้าลำไยในอำเภอโป่งน้ำร้อน แต่ยังคงขาดภาพรวมทั้งหมดของจังหวัดจันทบุรี ดังนั้นในการศึกษาครั้งต่อไปจึงควรทำการศึกษาแนวปริมาณเชิงสำรวจควบคู่กันไปด้วย เพื่อให้เห็นกระบวนการขยายตัวของตลาดการค้าลำไยทั้งระบบ